

MEMÒRIA JUSTIFICATIVA MODIFICACIÓ N°8 DEL CATÀLEG DE PATRIMONI DE L'AJUNTAMENT D'INCA CONSISTENT EN LA INCORPORACIÓ D'UNA NOVA FITXA RELATIVA AL BÉ IMMOBLE SITUAT AL CARRER ARTA, N°11 (SGELP-11), FÀBRICA DE GAS (Propagadora Balear del Alumbrado), INC-G017,

Antecedents

Al carrer Arta, núm. 11 del TM d'Inca, dins l'àmbit del sistema general d'espai lliure públic núm. 11 del PGOU, es situa bé immoble (conjunt d'edificis) amb interès patrimonial amb elements industrial a l'interior de l'esmentat espai lliure públic, es tracta d'un element urbà i d'arquitectura industrial.

En aquest sentit, per part de l'Ajuntament es considera en compliment de les previsions contingudes a Ordenança municipal de protecció i criteris d'intervenció del Catàleg, la necessitat de la protecció de l'esmentat element amb la seva corresponent fitxa.

Per part del serveis tècnics municipal amb col·laboració amb l'historiador Miquel Pieras Villalonga, s'ha realitzat una nova fitxa atès la necessitat de la seva protecció i, per tant, inclusió el Catàleg de Patrimoni.

La fitxa contempla:

La construcció de la fàbrica va iniciar la seva tramitació administrativa el 18 de gener de 1898 quan Florencio García Bergua, en nom de la Propagadora Balear del Alumbrado, demanava autorització a l'Ajuntament per instal·lar una fàbrica de gas. El conjunt d'edificis de la fàbrica estava situat als afores de la vila, a la zona compresa entre la carretera d'Alcúdia i la carretera d'Artà a l'hort de Can Duran (o també citat com Hort de sa Mostra o de na Joana) propietat de Joaquim Gelabert el qual fou el primer president de la companyia. L'any 1898, l'ajuntament i l'empresa pactaren unes condicions per les quals La Propagadora Balear del Alumbrado (PBdA) havia d'oferir un servei d'enllumenat públic. La fàbrica de gas va ser inaugurada dia 5 de setembre de 1898. L'empresa estava composta per diversos accionistes la major part dels quals eren d'Inca. El sistema d'obtenció del gas era la coquitació o destil·lació seca de l'hulla que consistia a exposar aquest carbó tancat dins recipients especials anomenats retortes a temperatures en augment i fora del contacte amb l'aire. Com a producte principal proporcionava el gas i com a subproductes, el carbó de coc i quitrà.

La PBdA va adquirir l'any 1911 l'empresa d'Antoni Bibiloni i Companyia (també integrada en gran part per capital inquer) que produïa electricitat a partir del salt d'aigua del Gorg Blau des de 1905. La fàbrica de gas, a partir de 1911, es va anar convertint en una central elèctrica fins que la fabricació de gas va finalitzar, definitivament, el gener de 1918 ja que l'accés al carbó era molt difícil i car.

La PBdA durant els anys 1920 va anar expandint la producció d'electricitat a diversos pobles de la comarca (Selva, Mancor, Llubí, Muro, Sineu, Santa Margalida, Alcúdia, Pollença, sa Pobla, etc.) els quals rebien el fluid elèctric des de la central inquera. Durant aquests anys s'instal·laren diferents turbines i motors a l'antiga seu de la fàbrica de gas.

L'arribada del gas i l'electricitat a Inca va coincidir el temps, durant la primera meitat del segle XX, amb una gran transformació econòmica i social de la ciutat: moltes indústries es modernitzaren i funcionaren amb gas o electricitat, aparegueren noves professions (electricista, lampista...), moltes llars adoptaren l'ús de la il·luminació per gas i llavors per electricitat i compraren electrodomèstics.

A finals de l'any 1929, La PBdA va ser absorbida per Gas i Electricitat SA (GESA) i es va integrar dins el sistema elèctric global mallorquí. Amb el temps, l'edifici de la carretera d'Artà que s'havia construït

l'any 1898 va patir nombroses modificacions i l'any 1956 s'hi va deixar de produir electricitat, llavors va conservar només funcions de tallers, magatzems i oficines de GESA. L'any 1998 l'edifici va ser cedit a l'Ajuntament el qual hi va ubicar les dependències de la Policia Local i d'entitats locals. Finalment, l'Ajuntament n'ha esdevingut el propietari i pretén unir la plaça de Mallorca amb el pati de l'antiga fàbrica de gas.

Les instal·lacions originals de la fàbrica de gas han estat molt modificades els darrers 100 anys amb eliminacions i afegits d'edificis i estructures. Originàriament, s'accedia a la fàbrica per la mateixa porta de ferro forjat actual i estava tancada per la mateixa paret i la mateixa reixa de ferro. També es conserva, amb certes modificacions, l'antiga sala de forns per fabricar el gas. Finalment, es conserva, a la part esquerra, la façana dissenyada per Enric Juncosa l'any 1931 i la zona d'oficines i la casa del conserge del projecte de 1898.

Descripció dels elements:

Descripció d'estructures: allò que s'ha de protegir és la façana original i la zona més antiga de la fàbrica de gas. La resta de la fàbrica ha estat pràcticament substituïda per altres edificacions o s'hi han afegit elements que no tenen gaire interès patrimonial; altres elements, com la xemeneia, han desaparegut.

D'aquesta zona els elements que cal preservar són els següents:

- **L'entrada a la fàbrica.** Està formada per un portal de grans dimensions emmarcat per dos grans pilars els quals estan coronats per una estructura semiovalada. Aquesta estructura, a la vegada, està decorada per uns senzills motius geomètrics. El portal es tanca amb unes barreres de ferro forjat amb barrerons llisos que tenen una decoració geomètrica molt senzilla. A banda i banda del portal d'entrada hi ha una paret de pedra d'uns 3 metres d'alçada rematada amb una reixa de ferro forjat amb els barrerons semblants als de la barrera. El sòcol de la paret de l'entrada és llis i sobre ell hi ha una banda de paredat capserrat de pedra avellanada i un altre de pedra viva. Originalment, els dos pilars de l'entrada suportaven un rètol rectangular, també de ferro, amb la inscripció: "FABRICA DE GAS 1898". Aquest rètol ha desaparegut. La barrera i la reixa foren elaborades per la Maquinista Naval de Maó, una empresa menorquina que també va proveir de tota la maquinària de la fàbrica.
- **L'edifici d'oficines amb entrada pel carrer Artà 11.** És un edifici de planta rectangular, amb planta baixa, a un vessant i amb coberta de teula plana. Aquesta edifici és molt llarg i ocupa una superfície d'uns 230 metres quadrats. Hi destaca la façana, de línies senzilles. La façana original va ser modificada l'any 1931 per l'arquitecte Enric Juncosa Iglesias. Aquesta façana, referida de blanc, és la que es conserva actualment i està formada per un portal central i dues finestres laterals quadrades. A la part superior hi ha una cornisa amb una lleugera curvatura. A la part inferior de la façana hi trobam carreus de pedra. Damunt del portal hi ha un rètol que posa GAS Y ELECTRICIDAD SA i sobre ell hi ha un aplic poligonal.
- **L'edifici a dues vessants situat just després d'una porxada que fa de separació amb l'edifici d'oficines.** Aquest edifici té una superfície de 120 metres quadrats. Consta de dues plantes. Una cornisa motllurada separa la planta superior de la teulada. Les teules són planes i la part central de la teulada s'eleva un mig metre de la resta. Segons la descripció de la fàbrica de gas de 1898, aquest edifici podria correspondre a la sala dels forns. En aquesta sala hi havia 2 forns i cada un tenia 3 retortes. No obstant això, l'edifici original ha estat modificat. Actualment presenta una façana llisa. A la planta baixa hi ha un portal a l'esquerra i una finestra rectangular molt gran a la dreta. A la planta superior només hi ha una finestra rectangular i dues faroles de ferro forjat a cada un dels extrems. A cada un dels extrems de la

façana hi ha dos fanals de ferro forjat.

Cronologia: 1898 amb diverses modificacions fins a mitjans del segle XX.

Criteris de datació: documentació de l'Arxiu Històric Municipal i bibliogràfica.

Classificació general: bé d'interès industrial.

Accessibilitat: en vehicle i a peu

Funcionalitat: fabricació de gas i electricitat, dependències administratives i activitats d'oci i lleure. Ara està en desús.

Materials i tècniques de construcció: carreus de pedra, marès i pedra avellanada, referit i teules planes.

Conclusions

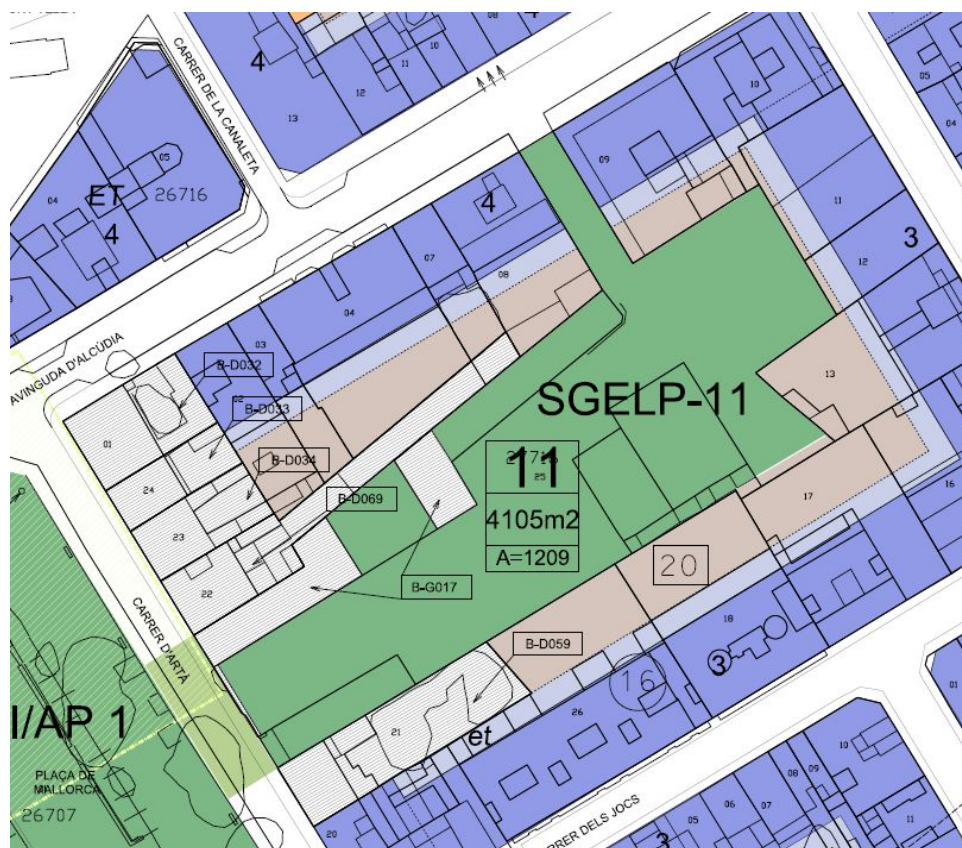
Es considera oportú i necessari als efectes de permetre la conservació del bé immoble, crear una nova fitxa i establir una protecció amb grau B.

RESUM EXECUTIU – Modificació del Catàleg de Patrimoni d'Inca incorporació nova fitxa, INC-G017

1. Àmbit de la modificació. La modificació consisteix en la incorporació d'una nova fitxa, INC-G017 com element urbà i d'arquitectura industrial.
2. Plànol de situació: Carrer Artà, nº11 de la ciutat d'Inca.

3. Abast de l'alteració

S'incorporen, com a elements específics catalogats: el bé immoble esmentat amb el codi INC-G017 (element urbà/arquitectura industrial).

S'ajusta la protecció al nivell B, d'acord amb les consideracions de la fitxa redactada.

L'arquitecte municipal

El cap d'Urbanisme

Francesc Alemany Bennasar

Carlos Mena Ribas

